

Onderwerp Beleidsplan 'Toezien, toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet Noord- en Midden-Limburg 2026-2033' en bijbehorend uitvoerend kader.

Portefeuillehouder(s) Mevrouw dr. I.C.H.Mathijssen (wethouder)

1. Onderwerp

Beleidsplan 'Toezien, toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet Noord- en Midden-Limburg 2026-2033' en bijbehorend uitvoerend kader.

2. Inleiding

Aanleiding

Gemeenten zijn op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) en de Jeugdwet verantwoordelijk voor het bieden van passende ondersteuning en jeugdhulp aan hun inwoners. Daarbij dragen zij zorg voor de kwaliteit, continuïteit en rechtmatige inzet van middelen. Gemeenten houden toezicht op de naleving en rechtmatigheid, terwijl het landelijke kwaliteitstoezicht op jeugdhulp wordt uitgevoerd door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ).

Toezicht en handhaving zijn belangrijk om te waarborgen dat inwoners veilige en passende ondersteuning ontvangen en dat publieke middelen doelmatig worden besteed. Een groeiend aandachtspunt is het voorkomen en bestrijden van zorgfraude door malafide zorgaanbieders, waarbij gemeenten hun toezicht, inkoop en contractafspraken versterken om misbruik van gemeentelijke middelen te voorkomen en de kwaliteit en betrouwbaarheid van ondersteuning voor inwoners te waarborgen.

Ter illustratie van de omvang is onderstaand een overzicht opgenomen van het aantal aanbieders met een overeenkomst binnen de Wmo en de Jeugdwet, uitgesplitst naar de regio's Noord- en Midden-Limburg. De genoemde aantallen vormen een momentopname van het eerste kwartaal van 2026 en kunnen in de tijd veranderen.

Regio	Gecontracteerde aanbieders Wmo	Gecontracteerde aanbieders Jeugdwet
Noord-Limburg	70	94
Midden-Limburg	77	104

Voor toezicht en handhaving binnen de Wmo en Jeugdwet is in de regio Midden-Limburg tot op heden geen afzonderlijk beleidsplan vastgesteld. Ontwikkelingen in de regionale samenwerking en nieuwe inzichten rondom risico's in de zorgsector maken het wenselijk om hiervoor een gezamenlijk beleidskader vast te stellen.

Beoogd effect

Met het vaststellen van voorliggend beleidsplan- en bijbehorend uitvoerend kader geven de veertien gemeenten in Noord- en Midden-Limburg richting aan een gezamenlijke aanpak van toezicht en handhaving binnen de Wmo en Jeugdwet.

Voorliggende plannen hebben tot doel:

- de kwaliteit, rechtmatigheid en doelmatigheid van zorg en ondersteuning te waarborgen;
- misbruik en oneigenlijk gebruik van publieke middelen te voorkomen en tegen te gaan;
- de samenwerking en informatiepositie van gemeenten bij toezicht en handhaving te versterken.

Proces tot nu toe

In het vierde kwartaal 2026 neemt de regio Midden-Limburg deel aan module 1 van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein Limburg-Noord (MGR). Deze module omvat regionale

dienstverlening op het gebied van toezicht en handhaving binnen de Wmo en Jeugdwet. Tot nu toe werd deze dienstverlening uitsluitend voor Noord-Limburg uitgevoerd. Midden Limburg sloot al aan bij module 2 van de MGR.

Door de deelname van Midden-Limburg ontstaat een nieuwe regionale uitvoeringsstructuur waarin toezichthouders gezamenlijk opereren.

Daarnaast is de afgelopen jaren meer aandacht ontstaan voor de risico's van zorgfraude en ondermijning binnen het sociaal domein. Zowel de rekenkamers in Noord-Limburg als het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Limburg (RIEC) hebben hierover rapporten uitgebracht met aanbevelingen voor gemeenten om toezicht en handhaving te versterken.

Gelet op deze ontwikkelingen is het wenselijk het bestaande beleidskader te actualiseren en te vervangen door een gezamenlijk beleidsplan voor toezien, toezicht en handhaving binnen de Wmo en de Jeugdwet voor Noord- en Midden-Limburg. Dit beleidsplan, inclusief het uitvoerend kader, is opgesteld in samenwerking met de deelnemende gemeenten in genoemde regio en de MGR. Naast de adviesraad sociaal domein hebben onder andere de VNG en het RIEC Limburg waardevolle en mondelinge feedback geleverd op het voorliggende beleidsplan.

3. Voorstel aan de Raad

Voorstel aan de raad:

1. Het vaststellen van het beleidsplan 'Toezien, toezicht & handhaving Wmo en Jeugdwet Noord- en Midden-Limburg juni 2026 – 2033' (bijlage 1);
2. Onder voorbehoud van positieve besluitvorming van de gemeenteraad op (22 september 2026), zoals benoemd onder beslispoint 1, kennis nemen van het uitvoerend kader Toezien, toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet Midden-Limburg 2026-2028 (bijlage 2).

4. Argumenten

1. Er ontstaat een gezamenlijk en eenduidig kader voor toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving binnen de Wmo en Jeugdwet vragen om duidelijke bestuurlijke keuzes en consistente kaders. Met het vaststellen van het beleidsplan en het bijbehorende uitvoerend kader wordt voorzien in één gezamenlijk en samenhangend kader voor de gemeenten in Midden-Limburg, waaronder Leudal.

Dit voorkomt versnippering in beleid en uitvoering en biedt helderheid aan toezichthouders, contractmanagement, toegang en juridische ondersteuning. Door regionaal dezelfde uitgangspunten en werkwijze te hanteren, ontstaat een consistente en voorspelbare aanpak van toezicht en handhaving, wat de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid ten goede komt.

Het uitvoerend kader wordt voorlopig nog afzonderlijk vastgesteld voor Noord- en Midden-Limburg. De inhoud van deze kaders is grotendeels gelijk, met uitzondering van het toetsingskader van de toezichthouders. Deze verschillen zijn tijdelijk van aard. Zodra alle toezichthouders ondergebracht zijn bij de MGR en gezamenlijk opereren, wordt toegewerkt naar één uniform uitvoerend kader voor de gehele regio.

2. Het beleidsplan geeft invulling aan aanbevelingen uit onderzoeken naar zorgfraude

In diverse onderzoeken, waaronder het rekenkameronderzoek in Noord-Limburg naar fraude door zorgaanbieders, is vastgesteld dat gemeenten vaak onvoldoende expliciete keuzes maken in hun aanpak van zorgfraude. Daarnaast blijkt dat gemeenten terughoudend zijn in handhaving, onder meer vanwege juridische complexiteit, hoge bewijslast en langdurige procedures.

Het voorliggende beleidsplan doorbreekt deze terughoudendheid door een gezamenlijke visie en duidelijke kaders vast te stellen voor toezicht en handhaving. Daarmee wordt het fraudebewustzijn binnen gemeentelijke organisaties versterkt en worden randvoorwaarden gecreëerd om effectiever op te treden bij misbruik en oneigenlijk gebruik van Wmo- en Jeugdwetmiddelen.

Voor Leudal betekent dit dat toezicht en handhaving minder afhankelijk worden van individuele signalen of ad-hoc keuzes, maar plaatsvinden binnen een vooraf vastgesteld en bestuurlijk gedragen kader.

3. Aansluiting bij regionale en landelijke signalen over ondermijning in de zorg

Het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum Limburg (RIEC Limburg) heeft gewezen op de toenemende risico's van ondermijning binnen de zorgsector. Zorgaanbieders kunnen – bewust of onbewust – onderdeel worden van criminele structuren, waarbij publiek geld wordt misbruikt. Het beleidsplan en uitvoerend kader sluiten aan bij deze signalen en versterken het instrumentarium van gemeenten om risico's vroegtijdig te signaleren en gezamenlijk aan te pakken. Door regionaal samen te werken en informatie te delen, wordt de weerbaarheid van gemeenten vergroot en wordt voorkomen dat malafide aanbieders zich verplaatsen tussen gemeenten. Voor Leudal draagt dit bij aan een stevigere positie in de aanpak van ondermijning, zonder dat hiervoor lokaal zware extra structuren moeten worden opgetuigd.

4. Regionale samenwerking leidt tot efficiëntere inzet van capaciteit en expertise

Toezicht en handhaving binnen het sociaal domein vragen om specialistische kennis, onder meer op het gebied van rechtmatigheid, kwaliteit van zorg, bestuursrecht en fraudeonderzoek. Deze expertise is schaars en lokaal vaak beperkt beschikbaar.

Door deze taken regionaal te organiseren via de MGR kunnen gemeenten, waaronder Leudal, gebruikmaken van gebundelde kennis en capaciteit. Dit maakt het mogelijk om themagericht toezicht uit te voeren, signalen beter te duiden en waar nodig stevig op te treden.

Daarnaast zorgt regionale samenwerking voor een betere informatiepositie: trends, risico's en patronen worden eerder zichtbaar, zowel binnen het sociaal domein als in samenhang met andere beleidsterreinen.

5. Het uitvoerend kader biedt ruimte voor een lerende en flexibele uitvoering

Het beleidsplan vormt het strategisch en bestuurlijk kader en wordt vastgesteld door de gemeenteraad. De verdere uitwerking vindt plaats in het uitvoerend kader, dat door het college wordt vastgesteld. Deze verdeling past bij het principe van een lerende organisatie.

Door het uitvoerend kader bij het college te beleggen, kan sneller worden ingespeeld op nieuwe inzichten, signalen uit de praktijk en ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Tegelijkertijd blijven de hoofdlijnen en uitgangspunten democratisch geborgd via de raad.

Het jaar 2026 fungeert als overgangs- en implementatiejaar voor de nieuwe regionale uitvoeringsstructuur. In 2027 kan werkenderwijs worden gezien waar bijstelling nodig is. Op basis daarvan is voorzien in een evaluatie van het uitvoerend kader in 2028.

6. Er blijft ruimte voor lokale invulling binnen regionale kaders

Hoewel het beleidsplan een gezamenlijke visie vastlegt, blijft ruimte bestaan voor lokale uitvoering. Gemeenten verschillen in schaal, organisatie en uitvoeringspraktijk. Het is van belang dat Leudal binnen de regionale kaders maatwerk kan blijven leveren en kan inspelen op lokale ontwikkelingen en casuïstiek. Deze beleidsruimte draagt bij aan een goede balans tussen regionale uniformiteit en lokale verantwoordelijkheid. Het uitvoerend kader biedt hiervoor voldoende flexibiliteit, terwijl de strategische koers en uitgangspunten stevig zijn vastgelegd.

5. Risico's

1. Verschillen in lokale uitvoering

Hoewel de regionale samenwerking een belangrijke stap vooruit is, blijft de variatie in lokale uitvoering een punt van zorg dat blijvende aandacht en actieve afstemming vereist om de kwaliteit, rechtmatigheid en eenduidigheid van toezicht en handhaving te borgen. Er zijn nog verschillen tussen gemeenten in lokale verordeningen, beleidsregels en werkprocessen. Deze variatie heeft invloed op de uitvoerbaarheid van toezicht en handhaving en vraagt om continue afstemming tussen gemeenten, toezichthouders, contractmanagement en juridische ondersteuning om regionale uniformiteit en uitvoerbaarheid te borgen.

2. Voldoende capaciteit is noodzakelijk

Uitbreiding en versterking is nodig om te kunnen voldoen aan de ambitie van proactief toezicht, themagerichte onderzoeken, calamiteitentoezicht en publicatie van rapporten.

Dit vraagt om uitbreiding van de toezichtcapaciteit (kwaliteit én rechtmatigheid) en capaciteit voor de aandachtsfunctionarissen¹ binnen gemeenten, waarbij in Midden Limburg ook de taak van de aandachtsfunctionaris nog geregeld moet worden. Ook vraagt dit om structurele inzet en middelen voor contractmanagement, toegang en juridische ondersteuning.

3. Mogelijk niet-gelijktijdige vaststelling binnen de regio Noord- en Midden Limburg

Door de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 is onzeker of alle nieuwe raden en colleges van de veertien deelnemende gemeenten al vóór het zomerreces 2026 volledig zijn geïnstalleerd. Hierdoor kan de behandeling en vaststelling van het beleidsplan en uitvoerend kader per gemeente verschillen in tempo, waardoor de regionale besluitvorming niet volledig gelijktijdig verloopt. Dit vraagt om flexibiliteit in planning en goede afstemming tussen de deelnemende gemeenten, zodat de implementatie ondanks verschillen in lokale tijdslijnen zorgvuldig en uniform kan plaatsvinden.

6. Juridische context

De gemeente is op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet verantwoordelijk voor het treffen van voorzieningen die bijdragen aan de zelfredzaamheid, participatie en veilige ontwikkeling van inwoners/jeugdigen. Deze verantwoordelijkheid omvat niet alleen de toegang tot en het beschikbaar stellen van maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp, maar ook de zorgplicht voor de kwaliteit, continuïteit van zorg en rechtmatige besteding van publieke middelen.

Ingevolge artikelen 2.1.1, 2.1.2. en 2.1.3 van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 draagt de gemeenteraad zorg voor een samenhangend beleid ten aanzien van maatschappelijke ondersteuning, waaronder de kwaliteit en het toezicht op de uitvoering. De Jeugdwet kent een vergelijkbare systematiek en verplicht in artikel 2.9 van de Jeugdwet de gemeenteraad regels vast te stellen ter waarborging van een goede kwaliteit van jeugdhulp en de rechtmatige uitvoering daarvan.

Daarentegen is het college verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid en het houden van toezicht op de naleving van wettelijke en contractuele verplichtingen door aanbieders. Het landelijke kwaliteitstoezicht op jeugdhulp is belegd bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), maar dat neemt de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor toezicht op rechtmatigheid en uitvoering niet weg.

Om de zorgplicht voor de kwaliteit, continuïteit van zorg en rechtmatige besteding van publieke middelen te borgen zijn derhalve toezicht- en handavingsinstrumenten noodzakelijk. Dit toezicht- en handavingsinstrumentarium van gemeenten vindt zijn juridische basis in onder meer de Algemene wet bestuursrecht en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het voorliggende beleidsplan en uitvoerend kader concretiseren deze toezichts- en handavingsbevoegdheden door vast te leggen hoe toezicht en handhaving binnen de Wmo en Jeugdwet proportioneel, zorgvuldig en effectief worden ingezet. Concreet betekent deze vaststelling van beleidsregels en kaders (conform alle van toepassing zijnde wet- en regelgeving), dat wordt bijgedragen aan rechtszekerheid, rechtsgelijkheid en transparantie richting zorgaanbieders en inwoners.

Middels dit collegevoorstel geven de gemeenten dan ook invulling aan hun wettelijke verantwoordelijkheid voor adequaat toezicht en handhaving, versterken zij de regionale samenwerking en creëren zij een juridisch zorgvuldig, transparant en toekomstbestendig kader voor de aanpak van rechtmatigheid, kwaliteit en zorgfraude binnen het sociaal domein.

7. Financiële toelichting

Er zijn voor nu geen financiële gevolgen.

De MGR Noord- en Midden Limburg verwerkt de kosten voor de uitvoering van het beleidsplan en uitvoerend kader in haar begroting. Deze kosten zijn reeds meegenomen in de begroting.

¹ De aandachtsfunctionaris fungeert als contactpersoon voor de toezichthouders kwaliteit (Wmo) en rechtmatigheid (Wmo en Jeugdwet) en informeert hen over de lokale relevante ontwikkelingen.

8. Communicatie

- Het beleidsplan wordt gepubliceerd op de website van de MGR en de deelnemende gemeenten via Overheid.nl.
- Inwoners en zorgaanbieders worden geïnformeerd via nieuwsbrieven, informatiebijeenkomsten en digitale kanalen.
- Intern wordt het plan toegelicht aan medewerkers in het sociaal domein, met aandacht voor hun rol in signalering en samenwerking.

9. Vervolg

Het college stelt op basis van dit beleidsplan een uitvoerend kader vast waarin de werkwijze van toezicht en handhaving in de praktijk wordt uitgewerkt.

10. Bijlagen

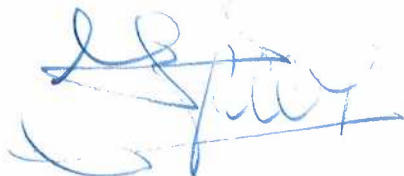
Bijlagen:

- Bijlage 1_Beleidsplan Toezien, toezicht & handhaving Wmo en Jeugdwet Noord- en Midden-Limburg juni 2026-2033
- Bijlage 2_Uitvoerend kader toezien, toezicht & handhaving

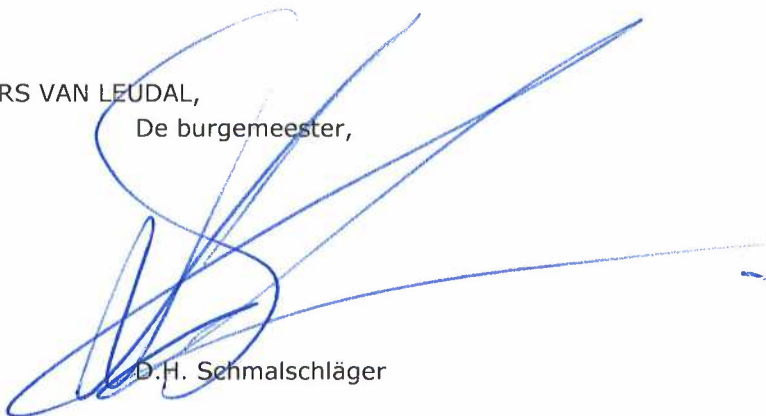
Heythuysen, 7 juli 2026

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN LEUDAL,
De gemeentesecretaris,

De burgemeester,

mr. drs. J.J.Th.L. Geraedts

D.H. Schmalschläger